

PANDECTELE

ROMÂNE

ROMANIAN PANDECTS

1/2021

Wolters Kluwer
Romania

EDITORIAL

11 Mircea DUȚU

Un secol de știință a dreptului și cultură juridică. Centenar „Pandectele Române” – 1921-2021. Pandectele Române: experiențele trecutului, „șocul” prezentului și renașterea așteptată

DOCTRINĂ

23 Irina ALEXE

Prelucrarea, de către partidele politice, a datelor cu caracter personal incluse în Registrul electoral

32 Giulia ȘOLOGON

Aspecte tactice și procesuale privind audierea martorilor în procesul penal (Partea I)

62 Diana Flavia BARBUR

Evoluția relațiilor personale dintre copil și părintele separat în practica judecătorească

75 Bogdan-Mihai DUMITRU

Modificările aduse Codului penal și Codului de procedură penală prin Legile nr. 217/2020, nr. 228/2020, nr. 233/2020, nr. 274/2020. Trecerea acestora în revistă, scopul modificărilor și efectele preconizate

DOSAR – Legislația din România post-89

91 Mihai ȘANDRU

Legislația din România post-89

92 Silviu Gabriel BARBU, Alexandru DOMȘA

Parlamentul, unica autoritate legiuitoare a țării – adevăr sau mit?

97 Valerius M. CIUCĂ

De legibus, consuetudinibus et cætera într-un concert normativ și comparativ

100 Valentin CONSTANTIN

Despre legislația românească, cu simpatie

105 Alexandra PANĂ

Procesul de legiferare în era digitală

110 Andrada POPESCU

Executarea hotărârilor pilot ale Curții Europene a Drepturilor Omului în privința condițiilor de detenție

114 Laurențiu SORESCU

Vulnerabilități procesuale derivate din reglementarea competenței procurorului în procesul penal

122 Laura Magdalena TROCAN

Unele considerații privind valențele legiferării în România după 1989

G.D.P.R. ÎN PRACTICĂ

133 Daniel-Mihail ȘANDRU

Cercetări europene: Studiul „Evaluarea normelor statelor membre ale UE privind datele de sănătate în lumina RGPD”

136 Alexandru GEORGESCU

Notificarea încălcărilor de securitate a datelor cu caracter personal

147 Marius Cătălin MITREA

Constatările și recomandările formulate pentru operatorii din sectorul public în cadrul Conferinței ANSPDCP dedicate Zilei Europene a Protecției Datelor din anul 2021

DIN ARHIVA PANDECTELOR ROMÂNE

153 Vespasian ERBICEANU

Succesiuni *ab intestat*. Basarabia. Succesori colaterali. Reprezentare. Mărginirea ei numa la nepoții de soră și frate

JURISPRUDENȚĂ COMENTATĂ

165 Mihai MAREȘ

Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție după calitatea persoanei. Desființarea sentinței penale apelate și trimiterea cauzei spre rejudecare. Pierderea calității de către inculpat. Excepția de necompetență după calitatea persoanei

169 Mihai MAREȘ

Hotărâre judecătorească. Lipsa semnăturilor. Redactarea motivelor ulterior încetării calității de magistrat. Trimitere spre rejudecare

173 Mihai MAREȘ

Recurs în casație. Cazul prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C. pr. pen. Încălcarea principiului *non reformatio in pejus*

179 PRACTICĂ NEUNITARĂ

JURISPRUDENȚĂ NAȚIONALĂ

201 Anularea ordinului de instituire a carantinei zonale emis de Șeful Departamentului pentru Situații de Urgență (ICC), secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 4059/2020 din 13 august 2020, www.scj.ro)

208 Achiziții publice. Anularea contestației administrative și a Notei de constatare a neregulilor și de stabilire a corecțiilor financiare (ICC), secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 2053/2020 din 26 mai 2020, www.scj.ro)

222 Răspundere civilă delictuală. Răspundere civilă contractuală. Judecarea cauzei în limita obiectului stabilit de către reclamantă (C. Apel Galați, secția I civilă, decizia civilă nr. 202/R din 16 septembrie 2020, www.sintact.ro)

MERIDIANE JURIDICE

235 Andrei DUȚU

Curtea de Justiție a Uniunii Europene: Posibilitatea statelor membre de a introduce anestezierea prealabilă obligatorie a animalelor sacrificate ritualic. Raportul cu drepturile și libertățile religioase garantate prin Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

239 Andrei DUȚU

Tribunalul administrativ din Paris: Statul francez condamnat pentru nerespectarea angajamentelor privind reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră

ISTORIA JURIDICĂ

243 Mircea DUȚU

Centenar Pandectele Române

DOCTRINĂ

Prelucrarea, de către partidele politice, a datelor cu caracter personal incluse în Registrul electoral

dr. Irina ALEXE*

ABSTRACT

Especially in the electoral periods a question is being increasingly put forward. This question consists of whether, after the entry into force of the General Data Protection Regulation, the political parties would still have the opportunity to process personal data included in the Electoral Register, and, if met with an affirmative answer, then how do the special norms, included in the electoral legislation, impact the principles introduced by the GDPR, as well as the national legislation when applied in practice. During our study, we not only analyze this impact, but also the guarantees that political parties must offer to the data subjects, regarding the processing of their personal data included in the Electoral Register. Furthermore, also subject to analysis are the ways in which a reasonable balance between the right to data protection and the need for political parties to be able to fulfil their constitutional role, as well as the activities specific to electoral periods in a democratic society can be ensured.

Keywords: *GDPR, political parties, the right to the protection of personal data, processing, Electoral Register, guarantees.*

REZUMAT

Mai ales în perioadele electorale se pune tot mai des întrebarea dacă, după intrarea în vigoare a Regulamentului general privind protecția datelor (GDPR), partidele politice mai au sau nu posibilitatea de a prelucra datele cu caracter personal incluse în Registrul electoral și, în situația unui răspuns afirmativ, care este impactul normelor speciale incluse în legislația electorală asupra principiilor GDPR, respectiv asupra legislației naționale pentru punerea în aplicare a acestuia.

* Cercetător științific asociat la Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române, ariile sale de interes vizează dreptul administrativ, dreptul constituțional și dreptul european; doctor în drept administrativ al Facultății de Drept din cadrul Universității din București; e-mail: irina.alexe@csde.ro. Articolul a fost pregătit pentru Conferința „Protecția datelor cu caracter personal. Impactul noilor tehnologii și dreptul”, desfășurată la Târgu Mureș la 23 septembrie 2020, în cadrul *International Summer Law School 2020*, ediția a XIII-a, iar informațiile și link-urile incluse în conținutul acestuia au fost actualizate, respectiv consultate, până la data de 4 decembrie 2020.

Analizăm, pe parcursul studiului nostru, nu doar acest impact, ci și garanțiile pe care partidele politice trebuie să le ofere persoanelor vizate în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal, incluse în Registrul electoral, precum și modalitățile prin care se poate asigura un echilibru rezonabil între dreptul la protecția datelor și necesitatea ca, într-o societate democratică, partidele politice să își poată îndeplini rolul constituțional precum și activitățile specifice perioadelor electorale.

Cuvinte-cheie: GDPR, partide politice, dreptul la protecția datelor cu caracter personal, prelucrare, Registrul electoral, garanții.

Legislație relevantă: Regulamentul (UE) nr. 2016/679, Legea nr. 208/2015, Legea nr. 190/2018, Legea nr. 393/2004

Introducere

România a traversat în ultimii doi ani și jumătate, scurși de la momentul punerii în aplicare a Regulamentului general privind protecția datelor^[1], denumit în continuare regulamentul, regulamentul general sau RGPD, patru perioade electorale, ultima dintre acestea aflându-se încă în desfășurare. În aceste condiții, analiza pe care o realizăm are ca obiectiv să răspundă la întrebarea dacă acei competitori electorali care participă la alegeri mai au sau nu posibilitatea să utilizeze, la fel ca la precedentele procese electorale de dinainte de anul 2018, instrumentele pe care legile electorale specifice le prevăd, și cum se poate rezolva conflictul dintre acestea și legislația privind protecția datelor, urmărind în mod particular aplicarea principiilor incluse în regulamentul. Subliniem în context faptul că, doar pentru economia textului, includem în sintagma „partide politice” câteva categorii de competitori electorali, prevăzute de legislația națională, adică partidele politice, alianțele politice, alianțele electorale și organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale. Cu toate că în România a fost organizat, în perioada analizată, și un referendum național, evidențiem faptul că acesta nu face obiectul studiului nostru întrucât, într-un astfel de proces, regulile sunt particulare, nefiind vorba despre competitori electorali, în sensul menționat anterior.

Pentru a detalia răspunsul la precedenta întrebare analizăm nu doar dispozițiile regulamentului, sau normele pe care România le-a introdus în dreptul său intern prin legea de punere în aplicare a acestuia^[2], ci și unele dintre instrumentele care nuanțează aplicarea acestui cadru normativ, adoptate de Comitetul european privind protecția datelor sau, după caz, de Comisia Europeană, în scopul de a ajuta autoritățile naționale de supraveghere să își îndeplinească sarcinile privind respectarea și aplicarea unitară a regulamentului. Circumscriem analiza doar la aspectele ce derivă din posibilitatea acordată de lege^[3] unor competitori electorali, de a obține și de a utiliza câteva

^[1] Regulamentul (UE) nr. 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei nr. 95/46/CE, JO 2016, L 119, p. 1.

^[2] Legea nr. 190/2018 privind măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) nr. 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei nr. 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor), M. Of. nr. 651 din 26 iulie 2018.

^[3] Ne referim în concret la Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, pentru modificarea Legii administrației publice locale nr. 215/2001, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, M. Of. nr. 349 din 20 mai 2015, respectiv la Legea nr. 208/2015 privind

categorii de date cu caracter personal incluse în Registrul electoral^[4] și urmărim cu atenție sporită atât modul de reglementare a garanțiilor pe care partidele politice trebuie să le ofere persoanelor vizate în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal, cât și modalitățile prin care se poate asigura un echilibru rezonabil între dreptul la protecția datelor și necesitatea ca, într-o societate democratică, partidele politice să își poată îndeplini rolul constituțional, precum și activitățile specifice perioadelor electorale.

Particularitățile cadrului normativ aplicabil.

Necesitatea asigurării garanțiilor

Singurul text din regulamentul general care se referă în mod expres la partidele politice este inclus în considerentul (56) din preambul, însă el vizează doar cazurile în care competitorii electorali ar colecta date cu privire la opiniile politice ale persoanelor, pentru care trebuie asigurate garanțiile de prelucrare a unor astfel de date incluse, potrivit art. 9 din RGPD, în categorii speciale de date. Astfel, considerentul (56) menționează următoarele: „în cazul în care, în cadrul activităților electorale, funcționarea sistemului democratic necesită, într-un stat membru, ca partidele politice să colecteze date cu caracter personal privind opiniile politice ale persoanelor, prelucrarea unor astfel de date poate fi permisă din motive de interes public, cu condiția să se prevadă garanțiile corespunzătoare”. Observăm astfel că și în acest caz menționat în mod expres în preambul, dar care nu face obiectul prezentei analize, prelucrarea este permisă, însă este condiționată de acordarea unor garanții corespunzătoare, garanții ce sunt prevăzute de altfel în dreptul european, adică în regulament, dar și în dreptul intern, în legea de punere în aplicare a acestuia. Nu este suficientă însă, în opinia noastră, prevederea unor astfel de garanții ci este necesar și crearea mecanismului prin care se asigură respectarea acestora de către operator care, așa cum am arătat în ale studii, în toată arhitectura regulamentului general, este cel care poartă răspunderea neîndeplinirii obligațiilor^[5].

Considerăm important să precizăm și faptul că, în conformitate cu dispozițiile art. 9 alin. (2) lit. d) din regulament, pot fi prelucrate și date cu caracter personal ce fac parte din acele categorii speciale, inclusiv cele privind apartenența politică, dacă „prelucrarea este efectuată în cadrul activităților lor legitime și cu garanții adecvate de către o fundație, o asociație sau orice alt organism fără scop lucrativ și cu specific politic, (...), cu condiția ca prelucrarea să se refere numai la membrii sau la foștii membri ai organismului respectiv sau la persoane cu care acesta are contacte permanente în legătură cu scopurile sale și ca datele cu caracter personal să nu fie comunicate terților fără consimțământul persoanelor vizate”.

Caracterizând starea de fapt în privința protecției datelor cu caracter personal, pe care o vom sublinia și în cuprinsul analizei noastre, făcând referire directă la domeniul electoral, doctrina a

alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, M. Of. nr. 553 din 24 iulie 2015, ambele cu modificările și completările ulterioare.

^[4] Registrul electoral este constituit în conformitate cu dispozițiile art. 25 alin. (1) din Legea nr. 208/2015, ca „un sistem informatic național de înregistrare și actualizare a datelor de identificare a cetățenilor români cu drept de vot și a informațiilor privind arondarea acestora la secțiile de votare”.

^[5] A se vedea, pentru detalii, I. Alexe, *Regimul sancționator prevăzut de Regulamentul (UE) 2016/679 privind protecția datelor cu caracter personal*, în revista *Curierul Judiciar* nr. 1/2018, p. 36-42; în același sens, referitor la aplicarea acestui regim sancționator în România a se vedea I. Alexe, D.-M. Șandru, *Reglementări naționale ce vizează aplicarea, în România, a Regulamentului General privind protecția datelor*, în volumul I. Alexe, D.-M. Șandru (editori), *Legislația privind protecția datelor în România*, Ed. Rosetti International, București, 2018, pp. 7-25.

arătat că „starea de fapt, reflectată în multe articole științifice, dar și în practica din România și alte state, este incertitudinea. Sunt prea multe dispoziții vechi care, coroborate cu puținele noutăți, dau o astfel de rezultantă. Este subliniată în primul rând necesitatea pregătirii, nu doar a operatorului și a desemnării unui responsabil pentru protecția datelor dar și a salariaților care operează în mod direct cu datele personale”^[6].

În conformitate cu dispozițiile regulamentului, operatorul este definit în textul art. 4 pct. 7 ca „persoana fizică sau juridică, autoritatea publică, agenția sau alt organism care, singur sau împreună cu altele, stabilește scopurile și mijloacele de prelucrare a datelor cu caracter personal; atunci când scopurile și mijloacele prelucrării sunt stabilite prin dreptul Uniunii sau dreptul intern, operatorul sau criteriile specifice pentru desemnarea acestuia pot fi prevăzute în dreptul Uniunii sau în dreptul intern”. Considerăm relevantă analiza calității de operator pe care o au partidele politice întrucât din atribuirea acestei calități decurg și obligațiile prevăzute de lege, *latu sensu*. În opinia noastră, afirmația potrivit căreia partidele politice sunt operatori, are fundament și susținere în legislația aplicabilă domeniului, dar și în comunicările și orientările furnizate de organismele responsabile de aplicarea unitară a regulamentului general.

Cele două legi principale pe baza cărora în anul 2020 au fost alese autoritățile administrației publice locale, respectiv membrii Camerei Deputaților și Senatului din România, conțin dispoziții asemănătoare, nu similare, ce permit partidelor politice să obțină un extras din Registrul electoral, cu diverse date despre alegători. Subliniem faptul că este vorba despre alegători și nu despre membrii organizațiilor respective, sau despre opiniile politice ale acestora, pentru prelucrarea cărora, așa cum am menționat anterior, există teme în regulament.

Astfel, în temeiul art. 17 alin. (2) din Legea nr. 115/2015 „primarii sunt obligați să pună la dispoziția partidelor politice, alianțelor politice, alianțelor electorale și organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale care participă la alegeri, la cererea și pe cheltuiala acestora, un extras din Registrul electoral, cuprinzând alegătorii din respectiva unitate administrativ-teritorială, respectiv numele, prenumele, data nașterii și domiciliul”. De asemenea, în conformitate cu dispozițiile art. 49 alin. (4) din Legea nr. 208/2015, „primarii sunt obligați să pună la dispoziția partidelor politice, alianțelor politice, alianțelor electorale și organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale care participă la alegeri, la cererea și pe cheltuiala acestora, un extras din Registrul electoral, cuprinzând alegătorii din respectiva unitate administrativ-teritorială, respectiv numele, prenumele, data nașterii și domiciliul, precum și secția de votare la care au fost arondați”. Menționăm și faptul că, în conformitate cu dispozițiile art. 120 alin. (1) din Legea nr. 208/2015, prevederile acesteia referitoare la Registrul electoral „se aplică în mod corespunzător alegerilor pentru Președintele României, alegerilor pentru autoritățile administrației publice locale, alegerilor pentru Parlamentul European, precum și referendumurilor naționale și locale”.

Toate aceste norme ne indică faptul că, spre deosebire de alegerile locale, unde extrasul conține numele, prenumele, data nașterii și domiciliul alegătorilor din unitatea administrativ-teritorială, în cazul celorlalte tipuri de alegeri, extrasul conține și secția de votare la care acei alegători au fost arondați.

^[6] D.-M. Șandru, I. Alexe, *Punerea în aplicare a Regulamentului General privind Protecția Datelor 2016/679. Experiențe din România*, în volumul D.-M. Șandru, I. Alexe (editori), *Legislația Uniunii Europene privind protecția datelor personale*, Ed. Universitară, București, 2018, p. 13. Pentru descrierea stării de incertitudine/lipsă de previzibilitate a se vedea și N. Ploșteanu, A. Boantă, M. Dumitrescu, *Privire critică asupra respectării normelor privind protecția datelor cu caracter personal în contextul desfășurării recentului proces electoral de alegere a Președintelui României*, în Revista română pentru protecția și securitatea datelor cu caracter personal nr. 1/2020, pp. 38-50.

Analizând textele celor două alineate observăm că dreptul de a obține (cel mai târziu cu 10 zile înainte de data alegerilor, sau, după caz, cu 5 zile înainte de data alegerilor locale din anul 2020) un extras din registrul electoral, aparține doar competitorilor electorali persoane juridice (partidele politice, alianțele politice, alianțele electorale și organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale) care participă la alegeri în circumscripția electorală din unitatea administrativ-teritorială respectivă, nu și candidaților independenți.

De altfel, nici legea de punere în aplicare, în România, a regulamentului general, Legea nr. 190/2018, nu se referă la candidații independenți deși aceștia pot fi și devin operatori pentru activitățile pe care le desfășoară în procesul electoral, trebuind să asigure și respectarea principiilor dar și respectarea garanțiilor de prelucrare^[7]. Nu este clar care a fost intenția legiuitorului de a reglementa o astfel de situație, și nici scopul pentru care competitorii electorali menționați pot obține un astfel de extras din Registrul electoral, însă putem aprecia că obținerea și utilizarea acestuia doar de către anumiți competitori electorali, persoane juridice, poate crea avantaje în competiția electorală și poate purta inclusiv elemente discriminatorii în raport cu alți competitori electorali, candidați independenți. Dacă autorul normei juridice a luat în calcul faptul că un candidat independent nu poate asigura garanțiile prevăzute de lege, considerăm că o astfel de ipoteză nu poate fi susținută, mai ales în condițiile în care, așa cum am arătat deja, operatorul poate fi și o persoană fizică, ce are posibilitatea de a încheia un contract cu o persoană împuternicită de acesta să realizeze prelucrarea în numele său, stabilind în contract scopul și mijloacele de prelucrare și asigurând inclusiv garanțiile legale.

Care sunt acele garanții? Răspunsul este dat de art. 6 și art. 9^[8], coroborate cu art. 5 din regulament, în special dispozițiile privind principiile legate de prelucrarea datelor, legalitatea prelucrării^[9], prelucrarea unor categorii speciale de date care dezvăluie opiniile politice, drepturile persoanei vizate, precum și obligațiile și responsabilitatea operatorului, dar și de textele art. 6 și art. 9 din Legea nr. 190/2018, coroborate cu definirea, la art. 2 alin. (1) lit. f) din lege a îndeplinirii sarcinii care „servește unui interes public – include acele activități ale partidelor politice (...) care servesc realizării obiectivelor prevăzute de dreptul constituțional sau de dreptul internațional public ori funcționării sistemului democratic, incluzând încurajarea participării cetățenilor în procesul de luare a deciziilor și a pregătirii politicilor publice, respectiv promovarea principiilor și valorilor democrației”^[10].

^[7] Pentru o analiză a garanțiilor necesare a se vedea N. Ploșteanu, A. Boantă, M. Dumitrescu, *Privire critică asupra respectării normelor privind protecția datelor cu caracter personal în contextul desfășurării recentului proces electoral de alegere a Președintelui României*, op. cit., în special pp. 47-49.

^[8] Legea nr. 190/2018 prevede în textul art. 9, inclus în Capitolul III – Derogări, următoarele: „(1) În vederea asigurării proporționalității și a unui echilibru între dreptul la protecția datelor cu caracter personal și a datelor speciale și prelucrarea unor astfel de date de către partidele politice (...), se vor realiza următoarele garanții: a) informarea persoanei vizate despre prelucrarea datelor cu caracter personal; b) garantarea transparenței informațiilor, a comunicărilor și a modalităților de exercitare a drepturilor persoanei vizate; c) garantarea dreptului de rectificare și ștergere. (2) Prelucrarea datelor cu caracter personal și special este permisă partidelor politice (...) în vederea realizării obiectivelor acestora, fără consimțământul expres al persoanei vizate, dar cu condiția să se prevadă garanțiile corespunzătoare, menționate la alineatul precedent.” Analizând derogările, în doctrină se subliniază faptul că acestea „se referă la prelucrarea datelor personale și jurisprudența este într-un proces de regândire, pentru că în niciun moment nu se pune în discuție dreptul la viață privată” – D.-M. Șandru, *Ierarhizarea valorilor și drepturilor fundamentale în activitatea jurnalistică*, în *Dreptul* nr. 4/2020, p. 79.

^[9] Despre principiul legalității, a se vedea D.-M. Șandru, *Aspecte privind aplicarea Regulamentului nr. 679 din 2016 privind protecția datelor cu caracter personal în România*, în *Studii și cercetări juridice* nr. 1/2019, pp. 91-92.

^[10] Pentru o privire critică reglementării naționale incluse în textul art. 9 alin. (2) din Legea nr. 190/2018, a se vedea I. Alexe, D.-M. Șandru, *Reglementări naționale ce vizează aplicarea, în România, a Regulamentului General privind protecția datelor*, op. cit., pp. 21-22.

Din analiza textelor legale observăm că partidelor politice, persoane juridice de drept public, definite de legea partidelor politice ca „asociații cu caracter politic ale cetățenilor români cu drept de vot, care participă în mod liber la formarea și exercitarea voinței lor politice, îndeplinind o misiune publică garantată de Constituție”^[11] sunt incluse și în definiția de organism care îndeplinește sarcini care servesc unui interes public, le este permis să prelucreză inclusiv categorii de date speciale, în vederea realizării obiectivelor democratice ale acestora, dar prelucrarea este condiționată de asigurarea garanțiilor prevăzute de Legea nr. 190/2018 și de regulament, dintre care enumerăm: punerea în aplicare a măsurilor tehnice și organizatorice adecvate pentru respectarea principiilor^[12] enumerate la art. 5 din regulament, în special principiul legalității, cel al reducerii la minimum a datelor, respectiv a principiului integrității și confidențialității; stabilirea de termene de stocare în funcție de natura datelor și scopul prelucrării, precum și de termene specifice în care datele cu caracter personal trebuie șterse sau revizuite în vederea ștergerii; informarea persoanei vizate despre prelucrarea datelor cu caracter personal^[13]; garantarea transparenței informațiilor, a comunicărilor și a modalităților de exercitare a drepturilor persoanei vizate; garantarea dreptului de rectificare și ștergere^[14].

Am lăsat deoparte o altă garanție distinctă, cea de numire a unui responsabil cu protecția datelor, tocmai pentru a sublinia importanța și obligativitatea desemnării acestuia pentru cazul analizat, cunoscând sarcinile și rolul unui astfel de subiect al regulamentului general și fiind îndeplinite, în opinia noastră, condițiile de desemnare obligatorie prevăzute de art. 37 din regulament^[15].

Pentru a sublinia importanța asigurării garanțiilor prelucrării datelor cu caracter personal de către partidele politice, în contextul organizării unor alegeri libere și corecte, în luna septembrie 2018, Comisia Europeană a adoptat un document de orientare, îngrijorată fiind de provocările dezvoltării tehnologiilor moderne dar și de necesitatea respectării dreptului la viața privată^[16], respectiv a dreptului la protecția datelor mai ales în contexte electorale. Invocând un context mai larg, ce excede analizei noastre, respectiv posibilitatea adresării unui conținut personalizat alegătorilor, prin prelucrări ilegale, cum a fost observat în cazul dezvăluirilor Cambridge Analytica și subliniind importanța deosebită a procesului de protecție a datelor în context electoral, Comisia

^[11] A se vedea textul art. 1 din Legea partidelor politice, nr. 14/2003, republicată în M. Of. nr. 347 din 12 mai 2014, cu modificările și completările ulterioare.

^[12] Pentru exemple, a se vedea D.-M. Șandru, *Principiile protecției datelor – de la teorie la practică*, în *Curierul Judiciar* nr. 6/2018, p. 364 - 366.

^[13] A se vedea și S.-D. Șchiopu, *Considerații asupra informării persoanei vizate cu privire la perioada de stocare a datelor cu caracter personal*, în *Revista Universul Juridic* nr. 4/2019, pp. 97-102.

^[14] Toate aceste garanții, necesar a fi asigurate de partidele politice, au fost menționate și de autoritatea națională de supraveghere în cuprinsul unui comunicat emis la data de 28 august 2020, în plin proces electoral, prin intermediul căruia „Autoritatea Națională de Supraveghere recomandă tuturor entităților implicate în acest proces să acorde o atenție sporită respectării legislației privind protecția datelor cu caracter personal, pentru a se asigura că datele personale sunt utilizate în mod responsabil și că drepturile persoanelor vizate sunt respectate”. Comunicatul postat pe site-ul oficial al autorității de supraveghere din România este disponibil la adresa https://www.dataprotection.ro/?page=comunicat_de_presa_alegeri_locale_2020&lang=ro

^[15] Pentru detalii despre instituția responsabilului cu protecția datelor a se vedea pe larg, I. Alexe, *Principalele noutăți privind responsabilul cu protecția datelor, incluse în GDPR*, în *Pandectele Române* nr. 1/2018, pp. 34-45; I. Alexe, *Responsabilul cu protecția datelor (DPO) – funcționar public sau personal contractual?*, în *Revista Română de Dreptul Muncii* nr. 2/2018, pp. 53-65; D.-M. Șandru, I. Alexe, *Subiectele Regulamentului General privind Protecția Datelor în caleidoscopul nuanțelor de fericire*, în *Pandectele Române* nr. 3/2019, pp. 74-80.

^[16] Pentru analiza aprofundată a acestor drepturi a se vedea: S. Șandru, *Protecția datelor personale și viața privată*, Ed. Hamangiu, 2016; G. Zanfir, *Protecția datelor personale. Drepturile persoanei vizate*, Ed. C.H. Beck, 2015.

menționează că „a devenit o chestiune-cheie nu numai pentru populație, ci și pentru funcționarea democrațiilor noastre, deoarece constituie o amenințare gravă la adresa unui proces electoral corect și democratic, având potențialul de a submina dezbaterile deschise, corectitudinea și transparența, care sunt valori esențiale la nivelul unei democrații. Comisia consideră că abordarea acestei chestiuni este de o importanță capitală pentru restabilirea încrederii publice în ceea ce privește corectitudinea procesului electoral”^[17].

Menționăm acest document întrucât, în conținutul său, Comisia Europeană a subliniat rolul Comitetului european privind protecția datelor și al autorităților naționale de supraveghere, care sunt actori importanți în asigurarea aplicării regulamentului în mod unitar în statele membre și, respectiv, sunt abilitate să realizeze investigații și să aplice măsuri corective atunci când constată încălcări ale legislației, inclusiv în context electoral. Și pentru a facilita înțelegerea orientărilor^[18] pe care le-a emis, acestora le este atașat și un tabel ce conține aspecte-cheie în materie de protecție a datelor relevante în procesul electoral, adaptate celor patru categorii de actori implicați în astfel de procese: partidele politice, brokerii de date și societățile de analiză a datelor, platformele de comunicare socială/rețele publicitare online, respectiv autoritățile electorale naționale. Este importantă, în opinia noastră, și menționarea autorităților electorale naționale care sunt responsabile, alături de autoritățile naționale de supraveghere, pentru a analiza legislația electorală și a o pune de acord cu dispozițiile europene și naționale privind protecția datelor, pentru stabilirea, în calitatea proprie de operator, a temeiului legal de prelucrare, respectiv pentru efectuarea unei evaluări a impactului asupra protecției datelor în cazul în care impactul nu este deja evaluat prin lege. Subliniem în context faptul că această colaborare, respectiv evaluarea legislației electorale și a impactului asupra protecției datelor ar fi trebuit să se realizeze inclusiv în România, în cei doi ani scurși de la momentul intrării în vigoare a regulamentului, la 25 mai 2016, și până la data intrării sale în vigoare, la 25 mai 2018^[19].

Inclusiv Comitetul european privind protecția datelor a adoptat, în luna martie 2019, o declarație ce vizează utilizarea datelor cu caracter personal în cadrul campaniilor politice, în conformitate cu care „respectarea normelor de protecție a datelor, inclusiv în contextul activităților electorale și al campaniilor politice, este esențială pentru protejarea democrației. Acesta este, de asemenea, un mijloc de a păstra încrederea cetățenilor și integritatea alegerilor. Înainte de viitoarele termene electorale, autoritățile pentru protecția datelor s-au angajat să monitorizeze și, dacă este necesar, să aplice principiile de protecție a datelor în contextul alegerilor și al campaniilor politice, cum ar fi transparența, limitarea scopului, proporționalitatea și securitatea, precum și exercitarea drepturilor persoanelor vizate. Autoritățile de protecție a datelor își vor utiliza pe deplin competențele, astfel cum se prevede în Regulamentul General privind Protecția Datelor, și vor asigura cooperarea și coerența acțiunilor lor în cadrul Comitetului european pentru protecția datelor”^[20].

^[17] CE – Orientările privind aplicarea legislației Uniunii în materie de protecție a datelor în contextul alegerilor, COM (218) 638 final, disponibile la adresa https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-data-protection-law-electoral-guidance-638_en.pdf

^[18] D.-M. Șandru, *Protecția datelor personale: surse legislative, jurisprudențiale și soft law*, în *Pandectele Române* nr. 2/2018, pp. 80 – 90. În același sens, I. Alexe, D.-M. Șandru, *Reglementări naționale ce vizează aplicarea, în România, a Regulamentului General privind protecția datelor*, op. cit., pp. 24-25.

^[19] Pentru o analiză critică a absenței standardelor constituționale în legislația electorală a se vedea N.-D. Ploșteanu, *GDPR, votanții, partidele și referendumul*, disponibil la adresa <https://www.juridice.ro/607136/gdpr-votantii-partidele-si-referendumul.html>

^[20] CEPD – Declarația 2/2019 privind utilizarea datelor cu caracter personal în cadrul campaniilor politice, disponibilă la adresa https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/other/statement-22019-use-personal-data-course-political-campaigns_ro De altfel, urmare a scandalului Cambridge Analytica, la propunerea Comisiei Europene, Facebook

Legislația privind alegerile nu distinge care este scopul în care partidele politice pot să formuleze astfel de cereri, să obțină datele și, respectiv să le prelucereze, nici termenul în care datele respective pot fi stocate însă, în opinia noastră, acesta trebuie să se circumscrie funcționării și obiectivelor democratice ale acestor organizații într-un stat de drept. Insistăm pentru analizarea, cu mare atenție, a scopului solicitării, inclusiv a scopului prelucrării, pentru că formularea unor cereri de către un partid politic, pentru toate circumscripțiile electorale, și obținerea extraselor din Registrul electoral, poate conduce inclusiv la situația în care un partid politic care candidează în toate circumscripțiile electorale, să își creeze o bază de date proprie cu toți alegătorii, la nivel național. Considerăm că aceasta excede cadrului normativ, fiind necesară în prealabil inclusiv realizarea unei analize de impact, pentru a se stabili dacă acele partide politice sunt în măsură să asigure garanțiile prevăzute de regulament și de art. 6 și art. 9 din Legea nr. 190/2018. Este cunoscut de altfel și faptul că prelucrarea nelegală a datelor despre alegători, obținute în acest mod, din extrasele Registrului electoral, sau prin accesarea nelegală a unor baze de date deținute de diverse autorități^[21], este de natură inclusiv de a afecta o competiție electorală loială iar autoritatea de supraveghere și nu doar organele judiciare, de aplicare a legii, au competența de a se sesiza din oficiu și de a desfășura investigații cu privire la astfel de încălcări^[22].

Dacă, după realizarea analizei de impact prevăzută de regulament, luându-se în considerare inclusiv prelucrarea legată de scop, raportată la obiectivele democratice ale partidelor, dar și asigurarea proporționalității și a echilibrului între dreptul la protecția datelor, inclusiv a categoriilor speciale de date, și prelucrarea unor astfel de date de către partidele politice, precum și după îndeplinirea celorlalte obligații legale, partidele politice ar decide să formuleze și să depună cereri pentru obținerea extraselor din Registrul electoral, înainte de formularea solicitării trebuie adoptate acele măsuri tehnice și organizatorice^[23] adecvate pentru respectarea principiilor de protecție a datelor, trebuie stabilite termene de stocare în funcție de scopul și durata prelucrării, precum și termene ce vizează ștergerea datelor și trebuie elaborate proceduri specifice, care să includă și un acces limitat și gradual la datele respective, dar și modalitățile de respectare de către operator a drepturilor persoanei vizate^[24].

a luat măsuri pentru limitarea discriminării, a profilării politice și a fake news în campania electorală. A se vedea, de exemplu: *Facebook changes its terms and clarify its use of data for consumers following discussions with the European Commission and consumer authorities*, 09.04.2019, disponibil la adresa https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_2048

^[21] Un astfel de caz, adus în atenția opiniei publice în perioada electorală aferentă alegerilor din 27 septembrie 2020, este cel referitor la semnarea listelor de susținători necesare pentru depunerea candidaturilor în cazul unui competitor electoral din Sectorul 5 al Municipiului București. Nu am identificat însă date publice despre investigații efectuate în acest caz, ale cărui detalii sunt disponibile la adresa: <https://www.g4media.ro/video-ciolacu-despre-acuzatia-ca-florea-de-la-sectorul-cinci-si-ar-fi-falsificat-listele-cu-semnaturi-procuratura-trebuie-sa-si-faca-datoria-toti-cei-care-au-apatut-in-acel-film-nu-mai-fac-parte-d.html>

^[22] Pentru detalii privind procedura de investigare pe care o poate desfășura autoritatea de supraveghere a se vedea I. Alexe, *Particularitățile procedurii de efectuare a investigațiilor ce vizează protecția datelor*, în *Pandectele Române* nr. 4/2019, pp. 62-75.

^[23] A se vedea și S.-D. Schiopu, *Privire generală asupra măsurilor tehnice și organizatorice necesare pentru implementarea efectivă a Regulamentului general privind protecția datelor*, în R.R.D.A. nr. 2/2019, pp. 51-58.

^[24] Pentru detalii a se vedea D.-M. Șandru, I. Alexe, *Subiectele Regulamentului General privind Protecția Datelor în caleidoscopul nuanțelor de fericire*, op. cit., pp. 74-80; I. Alexe, *Rolul responsabilului cu protecția datelor în respectarea drepturilor persoanei vizate*, în R.R.D.A. nr. 3/2019, pp. 23-34.

Respect pentru oameni și cărți

Legislația electorală nu le rezervă tuturor competitorilor electorali beneficiul obținerii extraselor din Registrul electoral, iar în cazul candidaților independenți pot exista și riscuri suplimentare referitoare la prelucrarea datelor din aceste registre, luând în considerare și nerespectarea principiului nediscriminării.

Din analiza textelor invocate observăm că, chiar dacă există competitori electorali care beneficiază de dreptul prevăzut de lege de a solicita și de a primi un extras din Registrul electoral, prelucrarea datelor obținute trebuie însoțită de garanțiile legale, iar respectarea acestora, inclusiv a principiilor de protecție a datelor, revine acestor operatori.

Prin prisma tuturor aspectelor analizate apreciem că, în lipsa unor măsuri de protecție adecvate, a unor proceduri legale, a unor termene de stocare și de ștergere, dar mai ales în contextul în care datele din extrasele Registrului electoral au fost prelucrate cu un anumit scop, nu pot fi utilizate, respectiv prelucrate pentru alt scop decât acela pentru care au fost solicitate și obținute. Semnalăm și faptul că modificarea temeiului legal al prelucrării, respectiv a scopului, atrage răspunderea operatorului.

Fiind o problemă atât de sensibilă și care poate aduce, pe lângă beneficii, și prejudicii, inclusiv de imagine, electorale sau materiale, considerăm oportună și consultarea prealabilă a autorității de supraveghere. De altfel, în funcție de rezultatul evaluării impactului asupra protecției datelor, realizată în conformitate cu dispozițiile art. 35 din regulament, dacă aceasta indică faptul că prelucrarea ar genera un risc ridicat în absența unor măsuri luate de operator pentru atenuarea riscului, operatorul este obligat să consulte autoritatea, în conformitate cu dispozițiile art. 36 din regulament, să beneficieze de consultare și să se conformeze indicațiilor primite.

Chiar dacă în România au fost parcurse deja patru procese electorale, de la momentul punerii în aplicare a regulamentului general privind protecția datelor, iar următoarele procese electorale sunt programate peste patru ani, considerăm că nu este nici prea târziu și nici încă prea devreme ca Autoritatea Electorală Permanentă, împreună cu Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal, să colaboreze pentru evaluarea legislației electorale, sub diversele sale aspecte, inclusiv cel privind impactul asupra protecției datelor, propunând texte de lege clare, coerente și conforme cu legislația europeană privind protecția datelor cu caracter personal.

Apreciem, de asemenea, că ar fi foarte util, în perspectiva viitoarelor procese electorale, ca autoritatea de supraveghere din România să analizeze conduita competitorilor electorali față de respectarea regulamentului și a legislației interne privind protecția datelor, cu o privire specială inclusiv asupra prelucrării datelor din extrasele Registrului electoral, pe care unii dintre competitori le-au solicitat și le-au obținut, să colaboreze cu aceștia și să îi îndrume, astfel încât drepturile persoanelor vizate să nu fie încălcate prin prelucrări neconforme.